

inleiding

In de evangelielezing van vandaag en in de eerste lezing gaat het over bidden.

Als je mensen vraagt wat zij onder bidden verstaan, dan hoor je heel vaak: bidden is in gesprek komen met God. Bidden is bij God neerleggen wat je bezighoudt, waardoor je geraakt wordt.

Bidden zegt daarmee ook iets over hoe wij tegen God aankijken, wat ons beeld van God is. Jezus leert zijn leerlingen hoe zij God kunnen aanspreken: als Vader van ons allen.

Heeft Hij daarmee zijn leerlingen iets nieuws geleerd? Of past dat beeld van God als Vader naadloos bij wat we in het Oude testament ook al zien: een groei naar het beeld van God als liefde. Daarover willen we vandaag samen nadenken en bij stil staan.

overweging

De leerlingen vragen aan Jezus hun te leren bidden. Is dat niet opmerkelijk want ze waren toch gelovige Joden? Ze konden toch al bidden?

Waarschijnlijk is de achtergrond van hun vraag dat in Jezus' dagen het zgn. achttiengebed zijn definitieve vorm gekregen heeft. Dat is een gebed in achttien strofen dat vrome Joden driemaal per dag baden en bidden, parallel aan de offers die vóór de verwoesting van de tempel driemaal per dag plaats vonden.

Om dat achttiengebed goed te kunnen bidden, heb je de tekst op papier of toen in een boekrol nodig; want het is lastig die tekst in zijn geheel van buiten te leren en te onthouden. Daarom maakten veel joodse leraren in de tijd van Jezus een samenvatting die wel goed te onthouden is. Dat is waarschijnlijk de achtergrond van de vraag van de leerlingen: 'Heer, leer ons bidden,' 'Leer ons uw samenvatting.' En dan volgt het Onzevader.

Jezus leert zijn leerlingen God aan te spreken als Vader. Daarmee staat Hij in een ontwikkeling die al in het Oude Testament begonnen is, bij Mozes. De oudste benaming voor God is 'El' waarmee God als Heer wordt bedoeld, als de Machtige Heer der hemelse machten. Dat is de God van onze voorvaders, van Abraham, Izaäk en Jakob; dan wordt Hij vaak El genoemd. Deze God is de Machtige; Hij wordt getekend als degene die machtiger is dan andere krachten in de natuur en de schepping, Hij is de hoogste en voornaamste in de hemel, de Heer van de hemelse machten.

Wij kennen dat gebruik nog altijd: als we God toezingen in het Heilig, heilig. Zulke gezangen zijn een uitdrukkingswijze van dat godsbeeld van God als machtige hoogverheven Heer.

Maar de bijbel kent ook een andere Naam voor God, die geopenbaard wordt bij de brandende braambos, als Mozes de opdracht krijgt het volk voor te gaan in de uittocht, in de bevrijding uit de slavernij. Dan wordt God Jahweh genoemd. Die Naam is afgeleid van het werkwoord zijn. God zegt tegen Mozes dat zijn Naam zal luiden: Ik ben die is, Ik ben de zijnde; Ik zal er altijd zijn. Of anders vertaald: Ik zal er zijn voor jou, Mozes; Ik zal er zijn voor jullie als mijn volk. Ik zal bevrijding bewerkstelligen, kans op voluit leven. Dat is een naam die uitgaat van onderlinge verbondenheid. Ja zelfs van onvoorwaardelijke liefde van de kant van God voor zijn mensen. Het is een naam die geen almacht uitdrukt of heerschappij maar verbondenheid en liefde. Daar sluit Jezus bij aan als Hij zijn leerlingen leert God aan te spreken als onze Vader.

In de joodse godsdienst was en is de regel dat je als mens de naam van God niet uitspreekt. Ook al openbaart God zijn Naam aan Mozes, die Naam mag je als gelovige Jood niet uitspreken als teken van eerbied. In de naam van iemand zit altijd iets verborgen van wie die mens is, of hoe hij of zij bedoeld is. Of zoals mijn oma vroeger al zei over het geven van een naam aan een pasgeboren kind: 'Waar ge ze naar vernoemt, daar lijken ze op.' Het is een diepmenselijke overtuiging dat de naam van iemand en wie hij of zij is iets met elkaar te maken hebben. Daarom mag je de Naam van God niet uitspreken en wordt deze in de Hebreeuwse bijbel alleen met vier letters aangegeven.

Wat verwarrend is die de vier letters in vertalingen toch meestal vertaald worden met *de Heer*. En die aanduiding 'Heer' voor God lijkt verdacht veel op de oude benaming van Heer der hemelse machten, op die aanduiding van Gods macht en almacht. Terwijl de openbaring aan Mozes juist de nadruk legt op Gods liefde en betrokkenheid bij zijn mensen.

Dat kennen we ook in de liturgie: als we het 'Heer, ontferm U' bidden. We bidden dan om Gods aanwezigheid en nabijheid; we zijn opzoek naar zijn liefde en betrokkenheid op mensen en we willen onszelf in relatie brengen met Hem.

Dat alles zien we ook terug in de eerste lezing. Daar komen beide benamingen van God in voor. Hij is de God van Abraham, de Heer die alles in handen heeft. Hij is de God die rechtvaardigheid wil en die straffen

uitdeelt als mensen geen rechtvaardigheid willen doen. Dat was het godsbeeld dat ten tijde van Abraham het meest voorkwam. De almachtige God belooft het goede en straft het kwade. Eenvoudig en makkelijk te begrijpen, zo lijkt het.

Maar zo simpel is ons leven niet. Dat weten wij, mensen van de 21^e eeuw. Dat eenvoudige beeld van de straffende en belonende God is ook door denkers als Friedrich Nietzsche al dood verklaard in de 19^e eeuw. Zo'n godsbeeld heeft geen levenskracht in zich.

Het is daarom goed dat we beseffen dat ook de vierletterige Naam enkele malen klinkt in dit verhaal met Abraham. De God die hier aanwezig is, is ook de God die zorg heeft om mensen.

Daar houdt Abraham God aan. In een gesprek vraagt Abraham heel vrijmoedig aan God ermee rekening te houden dat er ook rechtvaardigen zijn in Sodom en Gomorra. Abraham herinnert God eraan dat Hij ook voor hen zorg wil dragen.

En het is precies daar waar Jezus bij aansluit als Hij zijn volgelingen leert God aan te spreken als onze Vader. Dat is immers een naam en godsbeeld die aansluiten bij onderlinge verbondenheid, betrokkenheid op elkaar, liefde. God als vader, en ook als moeder die zorg draagt voor haar kinderen zijn beelden die we ook in het Oude Testament terugvinden.

Jezus kiest ervoor God aan te duiden als *onze Vader*, als Hij zijn leerlingen een samenvatting geeft van hoe Hij God ervaart en beleeft.

Abraham mag afpingelen op het aantal rechtvaardigen dat God kan vinden. Het heeft iets ontroerends hoe God en Abraham met elkaar omgaan. En Jezus gaat daarop verder. Beide laten zien hoe de dynamiek van Gods liefde tot stand kan komen.

Na het onze Vader vervolgt Jezus zijn lering. Die dynamiek van Gods liefde lijkt hierop dat je midden in de nacht durft aan te kloppen bij een vriend om hem om hulp te vragen. Dat kun je alleen maar maken bij echt goede vrienden. Een vriend, een vader; dat klinkt als pure liefde. Zo wil God gekend zijn, dat leert Jezus ons vandaag.

Opmerkelijk en verrassend is de slotzin: 'Als jullie dus, ook al zijn jullie slecht, je kinderen al goede gaven schenkt, hoeveel te meer zal mijn Vader in de hemel dan niet de heilige Geest geven aan wie er om vragen?'

Jullie geven dus je kinderen al het goede, ook al kunnen wij mensen nooit tippen aan het ideaalbeeld van het evangelie. Dat is een nuchtere constatering, maar met forse woorden. 'Ook al zijn jullie slecht.' Door die forse woorden komt de liefde van God als onze Vader duidelijker naar voren. Hij zal niet alleen brood geven als voorwaarde om te kunnen leven maar ook de heilige Geest.

Over dat brood sprak Jezus al de hele tijd; nu komt ineens de heilige Geest erbij: zijn geestkracht. Die Geest kunnen we omschrijven als de dynamiek van de liefde, van verbondenheid en zorgzaamheid van Gods kant. Die Geest van God duidt op zijn levenskracht, zijn liefde, zoals van de Vader voor de Zoon, van onze Vader voor al zijn mensen.

Die Geest vraagt om een antwoord van onze kant.

Moge wij die liefde van God ervaren en Hem en elkaar onze liefde schenken. Amen

Jos Deckers, pastoraal werker em.